

Aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Privaatrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

WODC-evaluatie Wet afwikkeling massaschade in
collectieve actie (WAMCA)

Datum

19 november 2025

Onze referentie

6896887

Bijlage(n)

5

Bijlagen

1. WODC-rapport 'Vijf jaar WAMCA. Evaluatie Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (2020-2025)';
2. WODC-aanbiednota bij het rapport
3. WODC-samenvatting van het rapport;
4. Aanbiedingsbrief TK en EK bij het WODC-rapport.

1. Aanleiding

Het WODC heeft het tweede deel van evaluatieonderzoek van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) opgeleverd. Het WODC publiceert dit onderzoek uiterlijk op 19 november 2025 of zoveel eerder als u dit aan het parlement stuurt.

2. Geadviseerd besluit

- Instemmen met verzending van het WODC-rapport 'Vijf jaar WAMCA - Evaluatie Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (2020-2025)' aan TK en EK;
- Instemmen met de aanbiedingsbrief waarin u aangeeft dat u:
 - in het onderzoek geen aanleiding ziet om op dit moment met wetgeving te komen; en
 - een verdere inhoudelijke reactie op het onderzoek aan het volgende kabinet laat.

3. Kernpunten

Collectieve actie en de WAMCA

- Een collectieve actie is een juridische procedure voor de burgerlijke rechter, waarbij een belangenorganisatie opkomt voor de gelijksoortige belangen van een groep personen (collectieve groepsactie) of voor het algemeen belang (ideële vorderingen, bijvoorbeeld een vordering voor schoon drinkwater of tot het stoppen met bepaalde uitstoot).
- Individuele personen voor wie de belangenorganisatie opkomt, zijn hierin niet zelf partij. Zij hoeven zich ook niet actief aan te sluiten bij de belangenorganisatie.
- Een collectieve actie helpt mensen beter toegang tot het recht te krijgen, bijvoorbeeld omdat het niet loont om voor een kleine schade als individu naar de rechter te gaan. Een belangenorganisatie die opkomt voor een grotere groep individuen, kan deze kleine schades gebundeld wel bij de rechter

vorderen. Ook voor meer diffuse belangen (zoals het recht op een schone leefomgeving) of belangen van kwetsbare personen biedt een collectieve actie toegang tot het recht.

- Sinds 1994 kent de wet een regeling voor een collectieve actie bij de burgerlijke rechter (artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek, hierna BW). Een belangenorganisatie kan in collectieve actie een verbod, gebod of verklaring voor recht vragen, maar geen schadevergoeding in geld.
- Met de WAMCA is het in 2020 mogelijk gemaakt om in een collectieve actie ook schadevergoeding te vorderen. De eisen voor belangenorganisaties om een collectieve actie in te stellen zijn toen aangescherpt voor alle soorten collectieve acties, dus zowel voor schadevergoedingsacties als voor algemeenbelangacties.
- Voor algemeenbelangacties kan de rechter sommige *governance*-eisen buiten toepassing laten (artikel 3:305a, lid 6, BW). In dat geval kan de belangenorganisatie geen schadevergoeding vorderen. Het representativiteitsvereiste geldt altijd.
- Ook gelden onder de WAMCA speciale procedureregels voor collectieve acties (Titel 14A Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering). Zo beoordeelt de rechter eerst de ontvankelijkheid van de organisatie. Pas daarna volgt de inhoudelijke behandeling van de vordering.
- Bij meerdere belangenorganisaties benoemt de rechter de meest geschikte tot exclusieve belangenbehartiger. Personen voor wie de organisatie opkomt, kunnen daarna laten weten dat zij niet gebonden willen zijn aan de uitkomst van de procedure (opt-out).

Evaluatieonderzoek WAMCA

- Artikel IV van de WAMCA voorziet in een evaluatie vijf jaar na inwerkingtreding van de wet. De WAMCA is op 1 januari 2020 in werking getreden.
- Het onderzoek is opgesplitst in:
 - 1) een rechtsvergelijkend onderzoek naar de eisen voor belangenorganisaties in algemeenbelangacties, in het bijzonder het vereiste van representativiteit; en
 - 2) de wetsevaluatie, een onderzoek naar de werking van de WAMCA in de praktijk.
- Het **rechtsvergelijkend onderzoek** is in juni 2025 aan beide Kamers gestuurd.¹
- De belangrijkste bevinding van dat onderzoek was dat representativiteit van belangenorganisaties kwalitatief of kwantitatief kan worden ingevuld. Het huidige vereiste in artikel 3:305a BW is opgesteld met het oog op schadevergoedingsacties en is kwantitatief van aard.² Bij amendement is het representativiteitsvereiste van toepassing verklaard op alle collectieve acties, inclusief algemeenbelangacties. In het parlementaire proces is de invulling van dit kwantitatieve representativiteitsvereiste bij algemeenbelangacties onbesproken gebleven.

¹ [WODC-onderzoek](#) 'Rechtsvergelijking toegang tot de rechter van belangenorganisaties in algemeenbelangacties'. Het onderzoek zag op de volgende landen: België, Duitsland, Engeland & Wales, Frankrijk, Noorwegen en Zweden.

² Artikel 3:305a lid 2 BW, aanhef '(...) voldoende representatief is gelet op de achterban en de omvang van de vorderingen'.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Privaatrecht

Datum

22 oktober 2025

Onze referentie

6896887

- Onderzoekers stellen vast dat dit kwantitatieve criterium zich niet leent voor algemeenbelangacties, waarin de achterban vaak diffuus en onbepaalbaar is.
- Zij constateren daarnaast dat het huidige kwantitatieve criterium wringt met het Verdrag van Aarhus voor milieubeschermingsacties.³ Dit komt doordat het Verdrag van Aarhus een expliciete bepaling over toegang tot de rechter voor belangenorganisaties bevat (artikel 9 Verdrag) en juist bij milieubelangen de achterban vaak diffuus en onbepaalbaar is. Alle onderzochte landen blijken bij algemeenbelangacties eisen aan representativiteit te stellen in de vorm van de mate van geschiktheid van de organisatie om op te komen voor een bepaald belang (kwalitatief criterium). Sommige stellen daarnaast (ruimhartig toegepaste) eisen aan de relatie tussen de organisatie en de achterban (kwantitatief criterium). In alle onderzochte landen ligt het zwaartepunt bij het kwalitatief criterium, dus de geschiktheid van de organisatie.
- De **wetsevaluatie naar de werking van de WAMCA in de praktijk** is op 10 oktober 2025 door het WODC aangeboden aan DWJZ.
- De **belangrijkste bevindingen** in de evaluatie zijn:
 - 1) Betrokkenen zijn positief over het bestaan van de WAMCA.
 - 2) De ontvankelijkheidsfase duurt lang. Dit is een gevolg van de opsplitsing in een ontvankelijkheidsfase en een inhoudelijke fase.
 - 3) In de meeste schadevergoedingszaken is de inhoudelijke fase nog niet begonnen of in elk geval nog niet afgerond.⁴ Het onderzoek en de aanbevelingen zien daarom vooral op de ontvankelijkheidsfase.
 - 4) Elke grote wetswijziging zoals de WAMCA leidt tot onduidelijkheden en knelpunten in de praktijk. Duidelijkheid is gewenst en kan deels komen door nadere uitleg in de rechtspraak en deels door (technische) wetsaanpassing.
- Onderzoekers concluderen dat het gemiddeld aantal collectieve acties dat per jaar wordt ingesteld, lijkt te zijn gedaald sinds de inwerkingtreding van de WAMCA.
- Over het geheel genomen concluderen de onderzoekers dat *"het onderzoek geen aanleiding is om aan te bevelen de collectieve actie te beperken of fundamenteel te veranderen"*.
- De bevindingen geven volgens hen wel aanleiding om een aantal juridisch-technische aanbevelingen te doen, met name ten aanzien van het bevorderen van de voortgang van de ontvankelijkheidsfase.
- Zo bevelen de onderzoekers onder meer aan om voor algemeenbelangacties een kwalitatief representativiteitsvereiste te introduceren, waarin de geschiktheid van de belangenorganisatie om op te komen voor de belangen die onderwerp zijn van de procedure wordt getoetst.
- De bevindingen in het evaluatieonderzoek sluiten aan bij de signalen die JenV ontvangt tijdens de door ons georganiseerde jaarlijkse monitorbijeenkomst. Daarin wisselen betrokkenen uit de rechtspraak hun ervaringen met de WAMCA uit. Vertegenwoordigers van belangenorganisaties, advocaten van eisers en verweerders, betrokkenen afkomstig uit de rechtspraak en de

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Privaatrecht

Datum

22 oktober 2025

Onze referentie

6896887

³ De TK heeft in juni 2025 [een motie](#) aangenomen met het verzoek te verkennen of het Verdrag van Aarhus kan worden opgezegd, Kamerstukken TK 2024/25 36512, nr. 83.

⁴ Onderzoekers geven aan dat een 305a-actie als afgerond is beschouwd als er een inhoudelijk eindoordeel over de vorderingen is gegeven (of de vorderingen niet-ontvankelijk zijn verklaard) en er geen hoger beroep of cassatie is ingesteld (op 30 april 2025).

wetenschap worden jaarlijks in de gelegenheid gesteld deel te nemen aan deze bijeenkomsten.

- De volgende monitoringsbijeenkomst zal worden gewijd aan bespreking van het evaluatieonderzoek.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Privaatrecht

Datum

22 oktober 2025

Onze referentie

6896887

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief geeft u aan dat u, gelet op de conclusies van het onderzoek en de demissionaire status van het kabinet, geen aanleiding ziet om op dit moment wetgevende maatregelen te treffen. U meldt dat het aan een volgend kabinet is om met een nadere inhoudelijke reactie op het onderzoek en de aanbevelingen te komen.

4. Toelichting

4.1. Politieke context

- De politieke belangstelling voor de WAMCA en de wetsevaluatie is groot.
- Dit heeft te maken met de wens bij een deel van de Tweede en Eerste Kamer om de mogelijkheden te verkennen voor het aanscherpen van het representativiteitsvereiste voor algemeenbelangacties.⁵ In de overwegingen bij de motie Stoffer c.s. verwijzen de indieners van de motie onder meer naar aantallen donaties als criterium.
- In het Regeerprogramma 2024 (par. 7.1) is opgenomen dat *“de regering onderzoekt of en hoe nadere vereisten gesteld moeten worden aan de representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel die een procedure kunnen voeren op basis van artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek”*.
- Het onderzoek geeft geen aanleiding om te constateren dat er nadere eisen gesteld moeten worden aan de representativiteit in algemeenbelangacties.

4.2. Juridische overwegingen ten aanzien van de moties Stoffer c.s. en Van Dijk c.s.

- Uit het rechtsvergelijkend onderzoek en het evaluatieonderzoek over de werking van de WAMCA in de praktijk volgt dat het huidige kwantitatieve criterium voor representativiteit in artikel 3:305a BW ongeschikt is voor toepassing in algemeenbelangacties. Bij een algemeenbelangactie is de achterban uit de aard van de zaak vaak diffuus en onbepaald.
- Het huidige kwantitatieve criterium wringt daarnaast met het Verdrag van Aarhus voor zover het gaat om milieubeschermingsacties en werpt in de praktijk een drempel op voor de toegang tot het recht in dit soort acties.
- Een meer kwalitatief criterium gebaseerd op geschiktheid van de belangenorganisatie (de vraag of de organisatie een spreekbuis is voor de belangen en bijv. overlegpartner is van de overheid) leent zich beter om representativiteit in een algemeenbelangactie te meten.

4.3. Krachtenveld

De WAMCA-evaluatie is van belang voor belangenorganisaties en hun achterban, ngo's, advocaten, rechters, financiers en voor iedere individuele benadeelde voor wie een belangenorganisatie in een collectieve actie kan opkomen.

⁵ Zie [motie Stoffer c.s.](#), Kamerstukken TK 2022/23 36169, nr. 37 en [motie Van Dijk c.s.](#), Kamerstukken TK 2023/24 36169, nr. 41 en Zie [toezegging](#) voormalig Minister voor Rechtsbescherming, Kamerstukken EK 2021/22, 35925 VI.

4.4. Strategie

Inhoudelijke beoordeling van het evaluatieonderzoek en de aanbevelingen daarin is, gelet op de uitkomst van het onderzoek en de demissionaire status van dit kabinet, aan een volgend kabinet.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1. Toelichting

Alles in deze nota kan openbaar worden gemaakt met de toezending van de brief aan het parlement. De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar, ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Privaatrecht

Datum

22 oktober 2025

Onze referentie

6896887